

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015**

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою
(пост. 6 п. 4 від « 28 » лютого 2019 р.)
Ректор

А. А. Мазаракі

ПРОГРАМА

вступних екзаменів до аспірантури

освітньо-науковий ступінь

«доктор філософії»

галузь знань

03 – Гуманітарні науки

спеціальність

033 – Філософія

Київ 2019

Автори:

Г.Ф.Хоружий, д.філос.н., проф.

Ю.І.Кулагін, к. ф. н., проф.

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри філософських та соціальних наук. Протокол № 18 від 06 лютого 2019 р.

Рецензент: А.Ю. Морозов, д. ф. н., доцент.

Програма
вступного іспиту до аспірантури
з спеціальності 033 – Філософія

Автори:

ХОРУЖИЙ Григорій Фокович

КУЛАГІН Юрій Ігорович

ВСТУП

Навчальну програму розроблено викладачами кафедри філософських та соціальних наук Київського національного торговельно-економічного університету. Дана програма призначена для підготовки до здачі вступного іспиту до аспірантури з спеціальності 033 – «Філософія», що передбачає перевірку знань та компетентностей з таких розділів: історія філософії, онтологія, гносеологія, соціальна філософія, філософія економіки, філософія культури, філософія права, філософія моралі, філософія релігії, філософія цивілізації та філософія майбутнього. При цьому враховано обсяг навчальної дисципліни «Філософія» для підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і «магістр».

Вступний іспит з філософії дозволить визначити рівень філософсько-методологічної підготовки вступників, оволодіння ними логікою та культурою філософського мислення, філософського розуміння та пояснення сутності явищ і процесів, які відбуваються в сучасному суспільстві.

Зміст дисципліни

Тема 1. ФІЛОСОФІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У СУСПІЛЬСТВІ

Передумови зародження філософського знання. Філософія та світогляд. Світогляд людини, його класифікація, функції та структура. Історичні типи світогляду. Філософія як теоретична основа світогляду. Об'єкт і предмет філософії. Структура філософії. Духовні джерела філософії. Специфіка філософського знання. Філософські методи. Діалектика і метафізика. Основні функції філософії. Значення філософії у сучасному світі

Тема 2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

Предмет історії філософії. Давньоіндійська філософія. Філософія стародавнього Китаю. Філософія античності. Філософія середньовіччя. Реалізм. Номіналізм. Філософська картина світу в епоху Відродження. Філософія Нового часу. Раціоналізм. Натуралізм. Філософія Просвітництва. Німецька класична філософія. Сучасна світова філософія. Позитивізм. Прагматизм. Ірраціоналізм в сучасній філософії. Філософія життя. Екзистенціалізм.

Традиції української філософії. Становлення філософської думки періоду Київської Русі. Філософія українського Відродження та бароко. Філософія Григорія Сковороди. Філософія Памфіла Юркевича. Філософський романтизм.

Тема 3. ОНТОЛОГІЯ ЯК ФІЛОСОФСЬКЕ ВЧЕННЯ ПРО СВІТ

Поняття «буття» і «світ». Структура буття. Матерія як філософська категорія. Рівні матерії. Матеріалістична та ідеалістична концепції буття. Матерія і субстанція. Простір і час як форми матеріального світу. Типологія простору й часу. Поняття соціального простору. Натуралістична концепція простору і часу. Культурологічна традиція розуміння простору і часу.

Поняття руху і розвитку.

Тема 4. СВІДОМІСТЬ, САМОСВІДОМІСТЬ, МИСЛЕННЯ

Поняття «свідомість». Виникнення свідомості. Роль мови у розвитку свідомості. Психіка живої істоти. Мислення як акт свідомості. Свідомість як суспільний феномен. Соборна природа свідомості. Інтелект, уява, індукція. Проблема свідомості в історії філософії. Властивості свідомості та її рівнева структура. Колективне несвідоме. Самосвідомість та її функції. Свідомість та відношення людини до світу.

Тема 5. ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ КОГНІТИВНИХ ПРОЦЕСІВ

Сутність пізнання в історії філософії. Гносеологія як теорія пізнання. Скептицизм і агностицизм. Емпірична концепція пізнання. Сенсуалізм про пізнання. Раціоналізм про роль розуму у пізнанні. Чуттєве пізнання та його форми. Специфіка та форми раціонального пізнання. Емпіричний рівень пізнання. Теоретичний рівень пізнання. Наукове пізнання. Методологія наукового пізнання. Розсудок і розум, раціональне та ірраціональне в пізнанні. Проблема істини та її критеріїв у філософії пізнання. Суспільно-історична практика як критерій істини. Практика, її форми та функції в пізнанні.

Тема 6. ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

Філософська антропологія як вчення про людину. Поняття антропосоціогенезу і його основні етапи. Релігійно-міфологічна антропософія. Натуралістична антропософія. Проблема людини в історії філософії. Біологічне та соціальне в людині. Сутність людини та сенс її життя. Потреби та інтереси людини. Поняття «індивід», «індивідуальність» та «особистість». Особистість як продукт і творець її історичного розвитку. Проблеми свободи і відповідальності людини. Всебічний розвиток особистості як гуманістичний ідеал.

Тема 7. ДІАЛЕКТИКА ЯК ВСЕЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ

Поняття «діалектика». Історичні форми та основні характеристики діалектики. Діалектика і діалог. Об'єктивна і суб'єктивна діалектика. Принципи загального взаємозв'язку та розвитку. Проблема суперечностей в навколишньому світі. Закони діалектики та їх сутність. Система принципів та категорій діалектики. Некласичні концепції діалектики. Синергетика і метафізика як альтернативи діалектики. Догматизм, релятивізм та софістика.

Тема 8. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Поняття суспільства. Сутність соціальної філософії та її місце в системі філософського знання. Суспільство як соціальна система. Суспільство, соціум і спільнота. Соціальна стратифікація. Соціальний розвиток суспільства. Поняття історії, революції та еволюції. Концепція самоорганізації соціальних систем та її основні категорії. Проблема біфуркації. Суспільство як система форм суспільної свідомості.

Тема 9. ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

Поняття філософії культури. Основні філософські підходи до аналізу культури. Матеріальні та духовні компоненти культури. Культура як форма буття і спосіб життєдіяльності людини. Культура як система соціальних норм, цінностей, ідеалів. Соціальні функції культури. Культура і ціннісне ставлення людини до світу. Формування людини як культурно-історичної істоти. Індивід як об'єкт і суб'єкт культури.

Тема 10. ФІЛОСОФІЯ МОРАЛІ

Загальна етика як філософія моралі. Філософія моралі - практична наука. Природа, сутність та особливості моралі. Моральна свідомість. Моральні норми. Моральні цінності. Моральні принципи. Роль філософії моралі в обґрунтуванні діяльності та поведінки людини. Критерії добра і зла в філософії моралі. Людина як найвища моральна цінність. Основні проблеми філософії моралі.

Тема 11. РЕЛІГІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ

Поняття і проблематика філософії релігії. Розвиток філософії релігії як особливого типу філософствування. Філософське релігієзнавство та філософська теологія. Людина як носій релігійної свідомості та релігійного досвіду. Філософські концепції природи релігії. Науково-пізнавальний і світоглядний, критичний та апологетичний підходи до філософського вивчення релігії.

Тема 12. ПРАВО ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Зародження та розвиток філософських уявлень про право. Філософія права як особлива галузь наукового знання. Світоглядна суть права, його сенс та призначення. Пізнавальні, ціннісні і соціальні основи права. Онтологічний аспект співвідношення права і закону. Свобода та правова рівність. Людина як суб'єкт права. Поняття «правоздатність» і «правосуб'єктність». Держава як правовий інститут. Поняття громадянського суспільства.

Тема 13. ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ

Філософське обґрунтування економічного життя та економічної діяльності. Людиновимірна сутність економіки. Основні моделі, протиріччя

та девіації економічної поведінки людини. Економіка в системі соціальних, культурних, ідеологічних, морально-психологічних і релігійних відносин. Мотивація діяльності людини в сучасній економіці. Філософія «фінансової цивілізації». Конкуренція як форма вирішення протиріч між людьми у процесі підприємницької діяльності.

Тема 14. ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Формаційний та цивілізаційний підходи до суспільного розвитку. Філософське розуміння цивілізації. Цивілізація як соціокультурне утворення. Суттєві риси та історичні типи цивілізації. Сучасна світова цивілізація, її характерні особливості та протиріччя. Глобальність як сутнісна ознака сучасної цивілізації. Матеріальні та духовні основи суспільного життя сучасної цивілізації. Сутність суспільного прогресу та його суперечливий характер.

Тема 15. ФІЛОСОФІЯ МАЙБУТНЬОГО

Майбутнє як філософська проблема, її світоглядні, науково-методологічні, морально-психологічні та духовно-культурні компоненти. Поняття футурології. Основні футурологічні концепції. Тенденції переходу від техногенної до антропогенної цивілізації. Сутність та особливості передбачення. Соціальне передбачення та прогнозування як властивість людської свідомості. Прогнозування – тип соціального передбачення. Науковий прогноз та його типи. Основні методи та функції прогнозування.

КРИТЕРІЇ

**оцінювання знань на вступному іспиті зі спеціальності
для здобуття ступеня вищої освіти доктор філософії**

1. Загальні положення:

Мета вступного іспиту зі спеціальності – оцінити відповідність знань, умінь та навичок вступників згідно з вимогами програми вступних іспитів до аспірантури.

2. Структура екзаменаційного білета:

Екзаменаційний білет вступного іспиту зі спеціальності складається з 3-х питань.

3. Критерії оцінювання:

- Рівень знань оцінюється за 100-бальною шкалою.
- Максимальна кількість балів за повні правильні відповіді: перше питання – 35 балів, друге питання – 35 балів, третє питання – 30 балів. Неправильна відповідь оцінюється у 0 балів.

- Особи, які отримали менше 60 балів до наступних іспитів не допускаються та участі у конкурсі не беруть.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко О.В. Світоглядні виміри демократичного соціуму: монографія. – Донецьк, 2013. – 344с.
2. Богачов А.Л. Філософська герменевтика: навч. посіб. – К., 2006.
3. Булатов М.О. Філософський словник. – К.: Стилос, 2009.
4. Валуйский О.О. Практикум з філософії. – К.: ВЦ КНТЕУ, 2003.
5. Віденко В.Ф. Філософія: ескізи для самопідготовки: навч. посіб. – К.: Київ. ун-т, 2006.
6. Горлач М.І., Кремень В.Г., Ніколаєнко С.М., Требін М.П. Основи філософських знань: Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008.
7. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи: методологічні аспекти. – К.: Либідь, 2006.
8. Глушко Т.П. Філософія економіки у структурі сучасної гуманітарної освіти. – К.: Науковий світ, 2008.
9. Данильян О.Г. Філософія: підручник. – Х.: Право, 2012.
10. Ільїн В.В., Кулагін Ю.І. Філософія: Підручник в 2 ч. – Ч.І. Історія розвитку філософської думки. – К.: Альтерпрес, 2002.; Ч.ІІ. Актуальні проблеми сучасності. – К.: Альтерпрес, 2002.
11. Історія філософії: підручник // За ред. В.І. Ярошовця, 2-ге видання, перероблене – К.: Знання України, 2012.
12. Киричок О.Б. Філософія: підручник для студентів вищих навч. закладів. – Полтава, 2010.
13. Кривуля О.М. Філософія: навч. посібник. – Х.: 2010.
14. Мазараки А.А., Ільїн В.В. Філософія денег. – К., 2004.
15. Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844р. // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. – Т. 42.
16. Касьян В.І. Філософія. Відповіді на питання екзаменаційних білетів: навч. посіб. – К.: Знання, 2006.
17. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум: Підручник. – К.: Книга, 2006.
18. Олексієнко Р.І. Філософія ринкових відносин. Становлення та розвиток в Україні в період глобалізації та інформаційної революції. – К.: Знання, 2013.
19. Петрущенко В.Л. Філософія: Підручник. – Л.: Магнолія, 2008.
20. Попович М.В. Бути людиною. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2013.

21. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: підручник. – К.: Академвидав, 2009.

22. Філософія: ідеї, ідеології, персоналії: Ілюстрований енциклопедичний словник. – К.: 2009.

23. Філософія: історія, суспільство, освіта. – К.: 2011.

24. Філософський енциклопедичний словник / Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. – К.: Генеза, 2002.

25. Шкепу М.О. Філософія: навч. посіб. – К.: КНТЕУ, 2010.

26. Хрестоматія. Філософія: навч. посіб. – К.: КНТЕУ, 2010.

